

Welkom

4^e Kenniscafé op weg naar **Circulair OV**

6 december 2023

Programma

14.00 - 14.10 Opening, welkom en aanleiding (Paul Eradus)

14.10 - 14.15 Voorstelrondje

14.15 - 14.25 Inventarisatie bestekteksten OV-concessies (Marcel Sloot)

14.25 - 14.40 Brochure kansrijke voorbeelden (Baukje de Vries)

14.40 - 14.50 Samenwerkingsafspraken voor Circulair OV: een covenant circulair OV?
(Yvonne Boesten)

14.50 - 15.00 Korte pauze

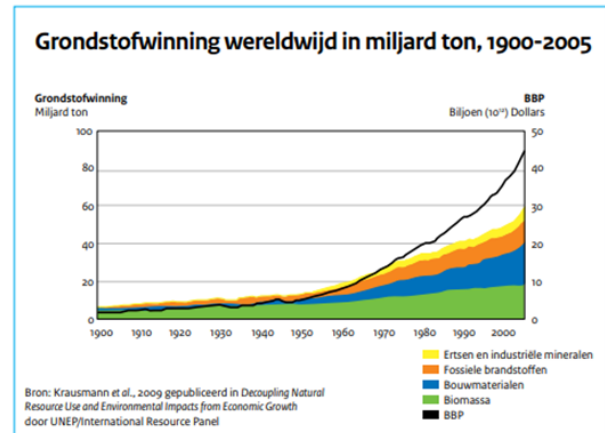
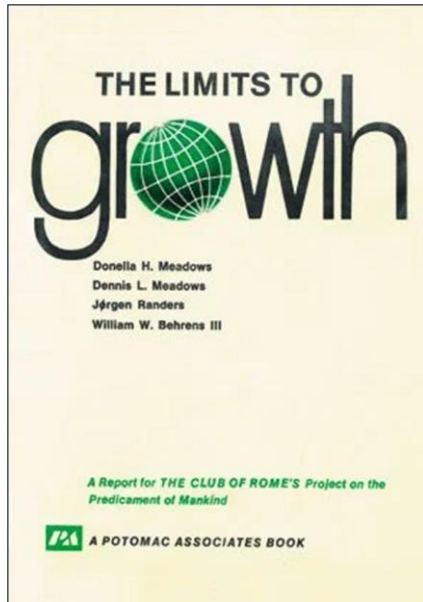
15.00 - 15.45 Brainstorm over hoe circulariteit op te nemen in aanbestedingen van OV-concessies
(introdactie Marcel Sloot)

15:45 - 15:50 Terugkoppeling resultaten brainstorm

15.50 - 16.00 Samenvatting en vooruitblik

16.00 - 17.00 Borrel

Aanleiding

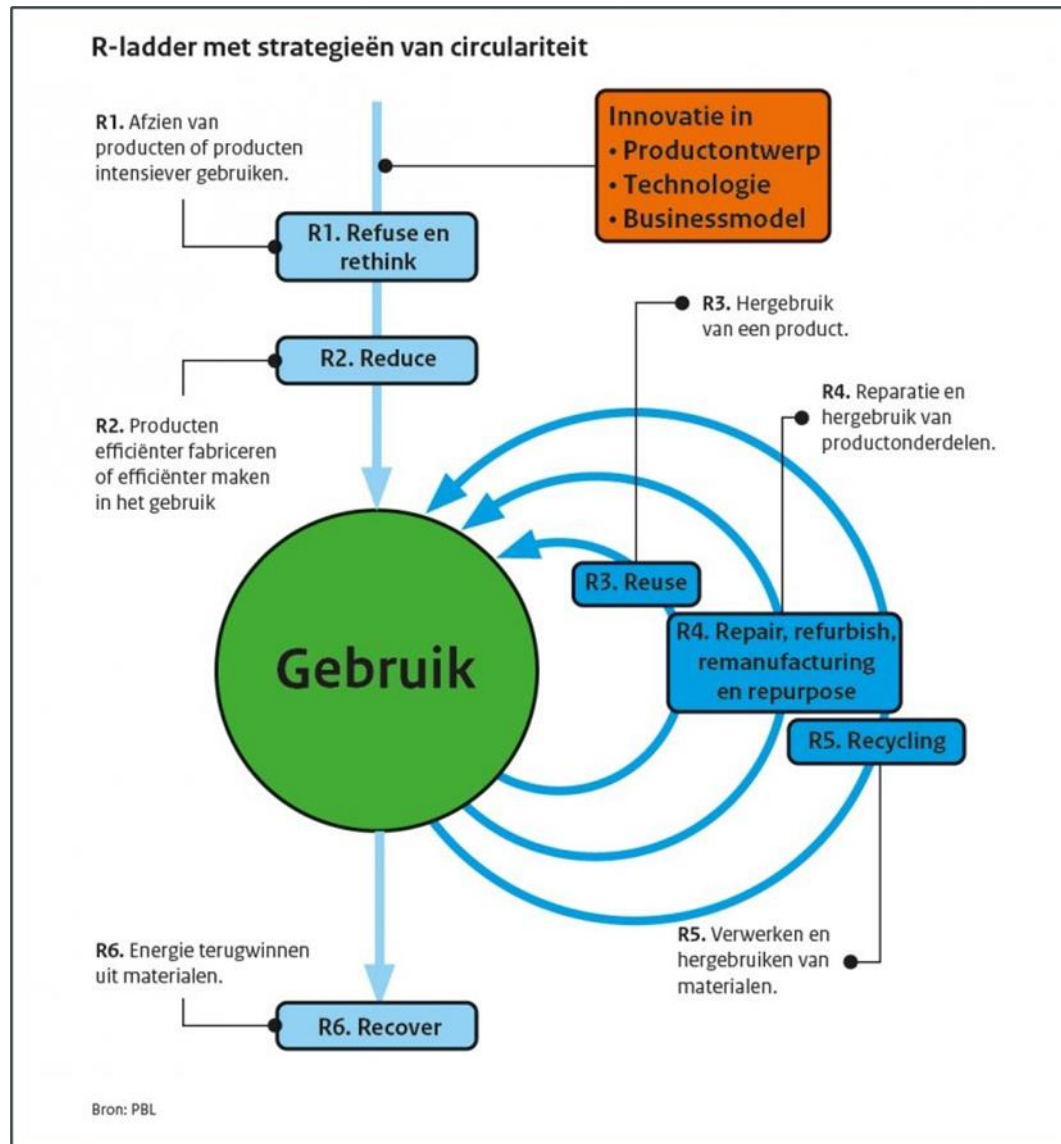
1972
Club van Rome

Ondertussen ...

2016
Rijksbrede programma
Circulaire Economie

2019
“De gehele OV-sector
zero emissie en circulair”

Strategieën van circulariteit: R-ladder

Planbureau voor de Leefomgeving
(2019)

Eerdere kenniscafés

13 April 2022 – Introductie, Circulariteit in de GWW-sector, Ervaringen van Noord-Holland over circulariteit in OV-concessies en inventarisatie mogelijke kennisvragen.

16 november 2022 – Met de Vervoerregio Amsterdam over de zoektocht om te komen tot een circulair mobiliteitssysteem en een gesprek over ambities en de wenselijkheid te komen tot een bestuursakkoord circulair OV

10 mei 2023 – Over instrumentarium en het meten van circulariteit; door bureau DUINN en de NS over het gebruik van Circulair Transition Indicators

Presentaties zijn terug te vinden op [crow.nl](https://www.crow.nl):

<https://www.crow.nl/over-crow/nieuws/2022/mei/eerste-kenniscafe-circulariteit-in-het-ov>

<https://www.crow.nl/over-crow/nieuws/2022/november/kenniscafes-circulariteit-in-het-openbaar-vervoer>

<https://www.crow.nl/over-crow/nieuws/2023/juni/terugblik-derde-kenniscafe-circulariteit-in-het-ov>

Voorstelronde

Circulariteit in bestekken

Een globale scan van 21 aanbestedingsdocumenten

Inhoudsopgave

Het is geen wetenschappelijk onderzoek maar slechts een eerste indruk die we wel breed hebben ingezet vanuit onze concessiebibliotheek. Verzameld in de ruim twee decennia na de inwerkingtreding van de Wp2000

1. 21 concessies (bestekken en programma's van eisen)
2. Scan
  - 2000 – 2010
  - 2010 – 2020
  - 2020 – heden
3. Resultaten

Vanaf 2000: Milieu

Algemeen

nr	omschrijving
C.5.1	De vervoerder zorgt vanaf de start van de concessie voor voldoende degelijk, comfortabel, toegankelijk en milieuvriendelijk materieel.
C.5.2	Materieelplan Inschrijvers leveren bij hun aanbieding een materieelplan (onderdeel van de Strategie- en Ontwikkelingsvisie). Hierin wordt beschreven welk materieel wordt aangeboden en wordt ingegaan op: <ul style="list-style-type: none"> • Het (sta/zit-)comfort van de reiziger; • Het in- en uitstapcomfort van de reiziger; • Het verblijfsklimaat; • De indeling van het materieel; • De uitstraling en toepassing van het merk 'Brengr'.
C.5.3	Milieuplan Inschrijvers leveren bij hun aanbieding een milieuplan (onderdeel van de MVO-visie) waarin zij beschrijven welk materieel ingezet wordt en tot welke milieuvoordelen dit leidt. Hierin wordt ingegaan op: <ul style="list-style-type: none"> • Beperking emissies; • Beheersing brandstofverbruik; • Beperken geluidsoverlast; • Beperking afvalstoffen bij onderhoudsproces; • Milieumanagement.
C.5.4	De door de concessiehouder in te zetten voertuigen dienen bij voortdurende te voldoen aan de wettelijke bepalingen.

11.3 Duurzaamheidplan

De Stadsregio kiest er voor om de transitie naar zero emissie bustechnieken als gunningscriterium bij de aanbesteding te hanteren. Concreet betekent dit dat vervoerders wordt gevraagd om in hun inschrijving een Duurzaamheidplan op te nemen waarin zij aangeven hoe zij tot een duurzamere uitvoering van de Concessie zullen komen. In zijn Duurzaamheidplan beschrijft de Concessiehouder:

- De streefcijfers die hij hanteert en de maatregelen die hij treft om de CO₂-uitstoot per reizigerskilometer te reduceren. De Concessiehouder geeft aan of en hoe hij het transitiepad naar zero emissie tijdens de Concessie vorm geeft. Aan de realisatie van dit transitiepad wordt een boeteregeling gekoppeld, waardoor de Stadsregio meer zekerheid heeft dat de Concessiehouder zijn toezeggingen zal nakomen;
- De streefcijfers die hij hanteert en de maatregelen die hij treft om de uitstoot van vervuilende stoffen en geluid naar de omgeving te beperken;
- De wijze waarop hij rekening houdt met de grotere noodzaak tot verbetering van de leefbaarheid in de stedelijke en al zwaarbelaste gebieden;
- Welke overige maatregelen hij neemt om de duurzaamheid te vergroten op het gebied van ruimtegebruik, grondstoffengebruik, onderhoud en dagelijks beheer, energiegebruik, milieubewustzijn van het Personeel en dergelijke.

De kwaliteit van het Duurzaamheidplan is mede bepalend bij de keuze van de toekomstige Concessiehouder.

Vanaf 2010: Duurzaamheid (2)

6.3.2 Transitiepad één van de onderdelen van het duurzaamheidsplan

De mogelijkheden om als vervoerder een bijdrage te leveren aan de duurzaamheidsdoelstellingen gaan verder dan de voertuigen en de brandstof/energiebron die hij inzet. Ook in de dagelijkse bedrijfsvoering kan de vervoerder in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), waar het aspect Social Return on Investment (SROI) deel van uitmaakt, maatregelen nemen teneinde de belasting van het openbaar busvervoer voor de maatschappij te beperken. De MRDH vraagt daarom van de vervoerder om een integraal duurzaamheidsplan op te stellen waarvan het transitiepad richting zero-emissievoertuigen één van de onderdelen is. Andere onderdelen zijn:

- de doelstellingen van de vervoerder op het gebied van:
  - o milieu, waaronder de reductie van het energieverbruik, de uitstoot van schadelijke stoffen zoals fijn stof en CO₂, de emissie van zware metalen, geluids- en trillinghinder, lichtvervuiling en chemisch afval,
  - o MVO/SROI, waaronder de gezondheid van bewoners en/of medewerkers, het bieden van werkgelegenheid voor specifieke bevolkingsgroepen, zoals mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en het aanbieden van opleidings- en/of stageplekken,
- maatregelen om de milieu-impact van activiteiten in het kader van de concessie op lokaal en globaal niveau zoveel mogelijk te beperken, waaronder begrepen maatregelen gericht op beperking van het energieverbruik,

... en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)

Beschrijving MVO, Participatie en Social Return

nr	Omschrijving
C.1.18	Inschrijver stelt als onderdeel van de Inschrijving een Beschrijving MVO, Participatie en Social Return op. Hierin geeft hij aan hoe hij samen gaat werken met andere partijen en maatschappelijke participatie actief vorm zal geven, gericht op de doelstellingen en ambities zoals geformuleerd in hoofdstuk A.2. De Beschrijving MVO, Participatie en Social Return geldt als Gunningscriterium. De beschrijving wordt kwalitatief beoordeeld volgens de beoordelingsaspecten zoals gespecificeerd is in de Aanbestedingsleidraad (hoofdstuk I.6).

Vanaf 2020: Circulariteit

12.2 Circulariteit

In het kader van circulair inkopen eist de Concessieverlener dat de Concessiehouder blijvend streeft naar maximalisatie van hergebruik van producten, materialen en grondstoffen en behoud van natuurlijke hulpbronnen om te komen tot een duurzamere uitvoering van de Concessie. De Concessiehouder geeft in een Circulariteitsplan aan welke maatregelen hij vanuit het oogpunt van circulariteit treft, bijvoorbeeld als het gaat om (her)gebruik van Batterijen, en welke mogelijkheden hij benut om circulariteit toe te passen in zijn bedrijfsvoering.

Op dit moment zijn certificeringen op het gebied van circulariteit nog niet gangbaar in de OV-sector, daar waar er bijvoorbeeld wel certificering mogelijk is op het gebied van CO₂-reductie en SROI. De Concessieverlener stelt daarom nu nog geen eisen ten aanzien van certificering op het gebied van circulariteit, maar overweegt om bij één van de Herijkingen (zie paragraaf 2.5) wel dergelijke eisen in de Concessie op te nemen, en wel op het moment dat aangesloten kan worden bij een passende circulariteitsnorm.

De Concessieverlener verwacht dat de Concessiehouder Reizigers informeert over de maatregelen die de Concessiehouder treft ten aanzien van circulariteit (zie paragraaf 9.3).

Circulariteit

12.2.1	De Concessiehouder streeft bij de uitvoering van de Concessie blijvend naar maximalisatie van hergebruik van producten, materialen en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen.
12.2.2	De Concessiehouder stelt als onderdeel van zijn Inschrijving een Circulariteitsplan op en actualiseert dit naar eigen inzicht, maar in ieder geval voorafgaand aan de aanschaf van nieuw Materieel, overeenkomstig de planning en procedure in Bijlage B3 (Plancyclus).

Vanaf 2020: Circulariteit (2)

Circulariteit	
6.3.8	De Concessiehouder streeft bij de uitvoering van de Concessie IJssel-Vecht blijvend naar maximalisatie van hergebruik van producten, materialen en grondstoffen en behoud van natuurlijke hulpbronnen (= circulaire economie).
6.3.9	De Concessiehouder geeft in een Circulariteitsplan aan welke maatregelen hij vanuit het oogpunt van circulariteit treft binnen zijn bedrijfsvoering. Het Circulariteitsplan gaat in ieder geval in op: <ul style="list-style-type: none"> • herkomst van materialen en producten; • reparatie, hergebruik en recycling van gebruikte materialen en producten; • overige werkprocessen; • afspraken met leveranciers en afnemers.
6.3.10	De Concessiehouder levert uiterlijk drie maanden na afloop van een kalenderjaar aan de Concessieverleners als onderdeel van de kwartaalrapportages (zie artikel 13.3.5) een overzicht van de resultaten van de maatregelen op het gebied van circulariteit in het afgelopen kalenderjaar.
6.3.11	De Concessiehouder committeert zich aan de CO2 prestatieladder (SKAO). De Concessiehouder implementeert de CO2 prestatieladder en certificeert zich binnen één jaar na start van de Concessie IJssel-Vecht.

Resultaten scan

Wat is ons opgevallen?

1. De zoektocht op trefwoorden/termen kent beperkingen.
2. En daarmee loop je gelijk aan tegen het ‘probleem’ dat termen in verschillende betekenissen door elkaar worden gebruikt.
3. In veel recente concessies ontbreekt het woord circulariteit volledig.
4. Copy paste maakt langzaam plaats voor meer specifiekere en uitgebreide formuleringen.
5. Zoektocht naar: wat meten we eigenlijk? En met welke cijfers moeten we rekenen?
Kunnen we circulariteit monitoren en handhaven?
6. In de rolverdeling ligt op dit moment het initiatief bij de concessiehouders.

Circulariteit in het ov

Inspirerende praktijkvoorbeelden

Aanleiding

Toekomst van het OV

Aanpak

3 vragen centraal

1. Waar zijn de partijen mee bezig?
2. Waar zijn de partijen trots op?
3. Waar liggen de kansen?

Doelgroep

- Concessieverleners
- Vervoerders
- (Bus)producenten

Resultaat

Circulariteit in het ov

Inspirerende praktijkvoorbeelden

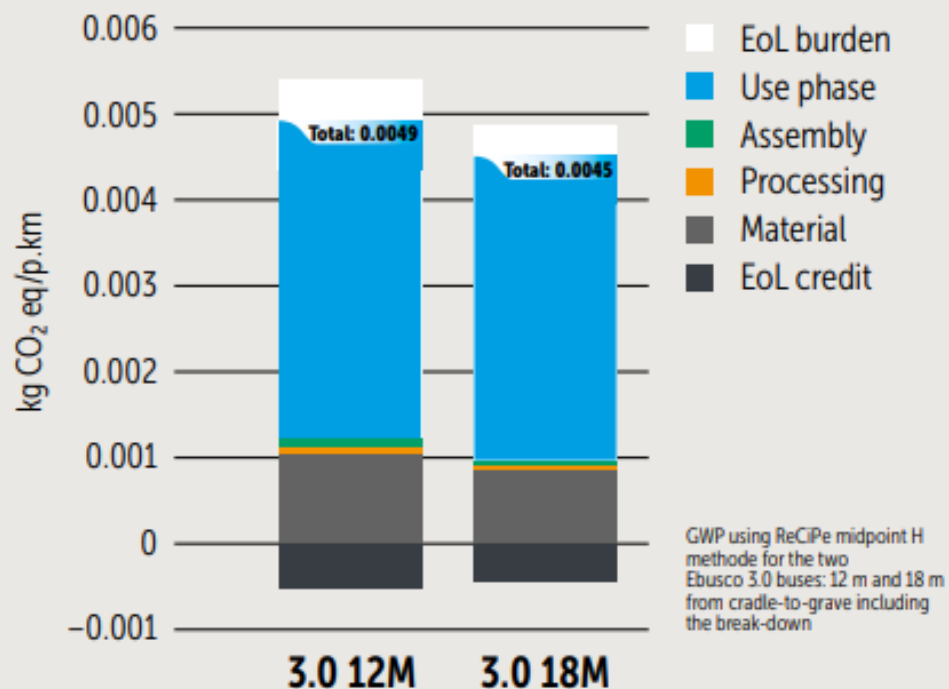

Spotlight

Inspiratie

Kansen

LCA - Life Cycle Assessment

Included outcome: EPD

Full LCA - Ebusco 3.0 buses

Collaborated with TNO

A third party research institute

Outcomes/Results

CO₂ emissions per kilometre

Figuur 3. LCA Ebusco 3.0 per passasier en kilometer (bron: Ebusco)

Concessieverlener provincie Limburg

“Samen met de vervoerder(s) en de overheid in een ontwikkeltraject kijken naar kansen en mogelijkheden met begrip voor, en acceptatie van, elkaars positie en ambities. Er is een spanningsveld tussen doelen en mogelijkheden en er is geen gouden formule. Bij ons heeft het samenspel met vervoerders en het bieden van een ontwikkeltraject voor zero-emissie goed gewerkt. Rond circulariteit zien wij ook kansen.”

NS

“Circulair ondernemen vereist geen meerwerk, maar een andere benadering. Dat is niet alleen leuk, maar maakt ook trots en kan kostenbesparing opleveren. Bekijk het niet alleen binnen het eigen bedrijf, maar in de hele sector en de hele waardeketen, omdat samenwerking essentieel is voor succes in circulair ondernemen. Je hebt elkaar nodig.”

ASUS Zenfone 8

Concessieverlener OV-bureau Groningen Drenthe

“We gaan een pilot doen om de aansluitingen en restcapaciteit te delen met onder andere de logistieke sector, uit een innovatiebudget dat beschikbaar is gesteld door Enexis en de provincie Groningen. Al is er voor concessiehouder Qbuzz in eerste instantie niets te winnen, wij kijken wel gezamenlijk hoe we een maatschappelijk probleem kunnen oplossen.”

Bedankt voor jullie aandacht

Aan de slag

- Leent circulariteit zich wel voor concurrentie?
- Wat is de gewenste scope van circulariteit in aanbestedingen?
- Kunnen de opdrachtgevers dit alleen of moeten ze zich verenigen?

- Hoe kunnen aanbestedingen het beste worden ingericht?
- Hoe voorkom je dat marktpartijen worden gestimuleerd en niet worden geremd door de uitvraag?
- Wat kunnen de opdrachtgevers vragen dan wel eisen in aanbestedingen?
- Hoe kunnen de opdrachtgevers dit beoordelen / wegen?